

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

עמ"ש 31434-03-25 א. נ' ח.

לפני
כבוד השופט צ. ויצמן, אב"ד
כבוד השופט א. סתיו
כבוד השופטת צ. גרדשטיין פפקין

מעוררת
א. א.
ע"י ב"כ עוה"ד אריאל טל

נגד

משיבים
ש. ח.
ע"י ב"כ עוה"ד שאול לוי

פסק דין

לפנינו ערעור על פסק דינו של בית המשפט למשפחה בראשון לציון (כב' השופטת מ' פולוס) מיום 26.12.24 (ת"ע 25441-02-22), במסגרתו דחה בית המשפט את התנגדות המערערת וקיבל את בקשת המשיב לקיום צוואת המנוח י. ח. ז"ל מיום 6.9.2005.

רקע

1. י. ח. ז"ל (להלן – "המנוח") נפטר ביום 22.11.2005, והותיר אחריו שלושה ילדים: י., ש. ומ.. הבן י. ח. ז"ל (להלן – "י.") הלך לעולמו ביום 2.11.2010, והותיר אחריו בת זוג, גב' י. ח. (להלן – "האם"), ושמונה ילדים, ביניהם המערערת והמשיב. בהתאם לצו ירושה בעניינו של י' שניתן ביום 27.1.2015, יורשיו הם האם (מחצית) ושמונת ילדיו (כל אחד 1/16).

2. למנוח היה נכס ברחוב XXX בירושלים (להלן – "הנכס"). מטעונו הצדדים עולה כי מדובר במבנה בן שלוש קומות, וכי ככל הנראה לא היו למנוח נכסים נוספים. בין הצדדים ישנה מחלוקת, שאיננו נדרשים לה בהליך הנוכחי, בנוגע לזכויות בנכס במועד פטירת המנוח.

3. לטענת המשיב, ביום 6.9.2005 חתם המנוח על צוואה לפיה הוא מוריש לו את כל רכושו. על הצוואה חתומים שני עדים: צ. ח. (אחיה של האם) וצ. א.. יצוין כבר עתה כי שני העדים הלכו לעולמם לפני שנדון ההליך נושא הערעור בבית משפט קמא.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

עמ"ש 31434-03-25 א. נ' ת.

ביום 1.11.2005 ניתן על ידי בית המשפט למשפחה בירושלים צו הממנה את י' כאפוטרופוס לגוף של המנוח למשך שלושה חודשים. יצוין, כי בתיק מצויה "תעודת רופא" שנערכה על ידי ד"ר מיכאל גולדין, מומחה ברפואה גריאטרית, ביום 1.11.2004, ולפיה המנוח זקוק לאשפוז במחלקה סיעודית ואינו מסוגל לטפל בענייניו בעצמו, אולם נכתב כי הוא מתמצא במקום ובזמן, כי הוא מסוגל להגיע לבית המשפט, וכי הוא מסוגל להביע את דעתו בענייני אפוטרופסות.

4. המנוח נפטר, כאמור, ביום 22.11.2005. ביום 18.11.2009 ניתן צו ירושה בעניינו, לפיו י' הוא היורש היחיד שלו. אין מחלוקת שהצו ניתן על סמך מצג לא נכון לפיו י' הוא בנו היחיד של המנוח. צו הירושה בוטל במסגרת ההליך הנוכחי (ת"ע 25441-02-22) בהחלטת בית המשפט מיום 3.11.2022.

הליכים משפטיים קודמים הקשורים לצוואה

5. ביום 25.4.2010 הגיש המשיב לרשם לענייני ירושה בירושלים בקשה לקיום הצוואה. לבקשה צורף תצהיר של מר צ. א. מיום 11.4.2010 לפיו הצוואה נחתמה בפניו מרצונו החופשי של המנוח ותוך שהוא מבין את תוכנה. כמו כן, הגיש המשיב באותו יום גם בקשה לביטול צו הירושה שניתן ביחס למנוח. ביום 26.5.2010 הגיש י' התנגדות לבקשה למתן צו לקיום צוואה, כאשר מי שמצוינת בהתנגדות כבאת כוחו היא המערערת, אשר איננה עורכת דין כלל ועיקר. ביום 3.11.2010 ניתנה החלטת הרשם לענייני ירושה לפיה הועבר התיק, על הבקשות שבו, לבית המשפט לענייני משפחה בירושלים, תוך שניתנה החלטה על עיכוב ביצוע צו הירושה עד למתן החלטה אחרת.

6. הנה כי כן, בבית המשפט למשפחה נדונו שלושה תיקים: בקשה למתן צו קיום צוואה (ת"ע 36700-11-10); בקשה לביטול צו הירושה (ת"ע 36743-11-10); והתנגדות לבקשה למתן צו קיום צוואה (ת"ע 36759-11-10). מעיון בתיק שעסק בבקשה לקיום הצוואה עולה, כי ביום 29.12.2010 שלח בא כוח המשיב לבית המשפט בפקס בקשה לקיום צוואה, אליה צירף "תצלום צוואה". על התצלום מופיעה חותמת "נאמן למקור" שנחתמה על ידי בא כוח המשיב, עו"ד שאול לוי.

7. ביום 14.7.2011 התקיים דיון בשלושת התיקים. בדיון קבע בית המשפט כי בטרם יקודם התיק יש להגיש בקשה לצו ירושה או לצו קיום צוואה בעניינו של י', וכן הורה על מינוי מנהל עיזבון זמני לעיזבונו של המנוח. בהתאם להחלטה זו, מונתה עו"ד ורדה בן דוד כמנהלת עיזבון זמנית. ביום 23.7.2012 אישר בית המשפט "בקשה בהסכמה" שהגיש בא כוח המשיב, לפיה מנהלת העיזבון הזמנית תגבה 25%

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

עמ"ש 31434-03-25 א. נ' ת.

מדמי השכירות המתקבלים עבור הנכס לצורך הוצאות העיזבון, וכי המשיב יקבל לידי את יתרת דמי השכירות וישלם את התשלומים השוטפים עבור הנכס.

8. מעיון בתיק עולה, כי בית המשפט הורה על דחיית דיונים מספר פעמים בשל כך שלא בוצעו המצאות או לא צורפו כל הצדדים הרלוונטיים, ובית המשפט חזר וקבע כי יש להסדיר את עניין ירושתו של י', ולצרף את יורשיו להליך. בהחלטתו מיום 7.11.2013 דחה בית המשפט את הדיון תוך שהוסיף, כי "מצאתי לנכון להזהיר את הצדדים כי מדובר בהליכים משנת 2010 ויש לשים לכך סוף", וקבע כי אם הצדדים לא ימלאו אחר החלטות בית המשפט "תוצא התראה על מחיקה מחוסר מעש לגבי ההתנגדות למתן צו לקיום הצוואה, על כל המשמעויות הנובעות מכך".

ביום 1.2.2014 ניתנה החלטת בית המשפט, לפיה ניתנה התראה על מחיקה מחמת חוסר מעש בכל התיקים (ולא רק בהתנגדות). לאחר השתלשלות עניינים נוספת, הורה בית המשפט למשיב לפעול להוצאת צו ירושה לי' ולהגיש על כך הודעת עדכון, וקבע כי ככל שלא תוגש הודעה יימחקו כל ההליכים. לאחר שנתינו ארכות נוספות שלא הועילו, ניתן ביום 28.12.2014 פסק דין המוחק את ההליכים מחמת חוסר מעש.

ביום 17.2.2015 הגיש המשיב בקשה להחיות את ההליכים, לאחר שנתינו צו ירושה בעניינו של י'. בית המשפט דחה את הבקשה, תוך שציין כי על אף שי' נפטר לפני שהתקיים דיון ראשוני בהליך, לא טרח המשיב, שהוא "התובע" בהליך, להמציא צו ירושה לבית המשפט על מנת שיצורפו להליך כל הצדדים הרלוונטיים. נקבע, כי על המשיב להגיש בקשה חדשה לרשם לענייני ירושה, ולצרף לה את כל הצדדים הרלוונטיים, לרבות כל יורשיו של י'.

ההליכים בבית משפט קמא

9. חלפו השנים, וביום 9.12.2021 או בסמוך לו הגיש המשיב בקשה חדשה למתן צו קיום צוואה לרשם לענייני ירושה בירושלים. לבקשה צורף עותק של הצוואה, עם חותמת "נאמן למקור" שנחתמה על ידי בא כוח המשיב. ביום 29.12.2021 הורתה הרשמת על העברת התיק לבית המשפט לענייני משפחה בירושלים (ת"ע 6091-01-22). ביום 4.1.2022 הורה בית המשפט למשיב להמציא את הבקשה לכל יורשיו על פי דין של המנוח. באותו מועד הייתה המערערת, אחותו של המשיב, בהליכי חדלות פירעון (צו פתיחת הליכים ניתן ביום 1.11.2020). ביום 10.2.2022 הגיש הנאמן לנכסי המערערת התנגדות לצוואה

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

עמ"ש 31434-03-25 א. נ' ת.

בשמה (ת"ע 25441-02-22). ביום 1.5.2022 הורתה נשיאת בית המשפט העליון על העברת שני ההליכים לבית המשפט לענייני משפחה במחוז מרכז, לאור העובדה שבתה של אחת מהמשיבות עובדת במזכירות בית המשפט. התיק נותב לבית המשפט לענייני משפחה בראשון לציון.

10. ביום 31.10.2022 הגיש הנאמן לנכסי המערערת הודעה לפיה המערערת קיבלה צו הפטר ופדתה את זכויותיה בעיזבון, והוא מבקש שחרור מייצוגה. בית המשפט אישר את הבקשה. ביום 3.11.2022 התקיים קדם משפט בו ביקשה המערערת ארכה לצורך הסדרת ייצוגה. בהחלטה שניתנה בדיון הורה בית המשפט על ביטול צו הירושה ונתן למערערת ארכה לצורך הסדרת הייצוג. עוד קבע בית המשפט, כי ככל שמי מהיורשים מתנגד לצוואה, עליו להתייצב לדיונים, והבהיר כי המערערת עצמה אינה יכולה לייצג יורשים אחרים.

11. ביום 5.3.2023 הגיש בא כוחה של המערערת הודעה לפיה הוא נוטל על עצמו את ייצוגה וכן את ייצוג האם. ביום 9.3.2023 התקיים קדם משפט בתיק, ובו טען בא כוח המערערת כי הוא מייצג אותה ואת האם, וכי יתר היורשים הביעו הסכמה שהוא ייצג אותם אך טרם חתמו על יפויי כוח. בא כוח המערערת ביקש לתקן את ההתנגדות שהוגשה, ובית המשפט אישר את הבקשה בכפוף לתשלום הוצאות בסך 3,500 ש"ח. ביום 13.3.2023 הגיש בא כוח המערערת הודעה לפיה הוא מייצג שלוש משיבות נוספות.

12. ביום 12.7.2023 התקיים קדם משפט בתיק, בו ציין בא כוח המערערת כי הוא החליט שלא להגיש התנגדות מתוקנת אלא לאמץ את ההתנגדות שקיימת בתיק. באותו דיון ביקש בא כוח המערערת למנות מומחה רפואי לבדיקת מצבו של המנוח בתאריך המופיע על הצוואה, וכן למנות מומחה לכתב יד לצורך בדיקת אותנטיות החתימה על הצוואה. בהחלטה שניתנה בתום הדיון נתן בית המשפט צו לגילוי כל המסמכים הרפואיים של המנוח, והורה לבא כוח המערערת להגיש תוך שבעה ימים פסיקתה לחתימה לכל המוסדות הרפואיים ולמוסד לביטוח לאומי. בית המשפט ציין כי ככל שיהיו מסמכים רפואיים המלמדים על ספק בנוגע למצבו הרפואי של המנוח, ימונה מומחה אשר המתנגדים יישאו בעלויותיו. כמו כן, ניתן צו המאפשר לבאי כוח הצדדים לקבל ממוסדות (כגון בנקים, קופת חולים וכדומה) מסמכים הנושאים את חתימתו של המנוח, תוך שנקבע כי המתנגדים יישאו בעלויות המצאת המסמכים. בית המשפט קבע כי לאחר המצאת המסמכים יהיה רשאי בא כוח המתנגדים להגיש בקשה למינוי מומחה כתב יד, תוך שציין

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

עמ"ש 31434-03-25 א. נ' ת.

כי "ככל שלא ימצאו מסמכים הנושאים את חתימת המנוח, ברי כי לא ניתן יהיה למנות מומחה לבחינת כתבי יד בהיעדר מסמכי הרשאה" (פסקה 4 להחלטה).

13. ביום 23.7.2023 חתם בית המשפט על פסיקתה שהגיש בא כוח המערערת להמצאת המסמכים הרפואיים. אולם, המערערת לא הגישה מסמכים כלשהם – לא רפואיים ולא כאלו שיש בהם דוגמאות כתב יד – ובסופו של יום גם לא ביקשה מינוי מומחים.

14. מטעם המערערת הוגש תצהיר עדות ראשית שלה, ומטעם המשיב הוגש תצהיר עדות ראשית שלו. ביום 2.12.2024 התקיים דיון הוכחות בו נחקרו המערערת והמשיב. לא העידו עדים נוספים. במהלך הדיון הודיע בא כוח המערערת כי שתי הלקוחות הנוספות שלו פטרו אותו והוא מייצג רק את המערערת. ביום 4.12.2024 סיכמו הצדדים את טענותיהם בעל פה, וביום 26.12.2024 ניתן פסק הדין.

פסק דינו של בית משפט קמא

15. בפסק דינו קיבל בית משפט קמא את בקשת המשיב לקיום הצוואה ודחה את התנגדות המערערת.

16. בית המשפט עמד על כך שלא הייתה אפשרות לבצע בירור מעמיק של נסיבות עריכת הצוואה, נוכח הזמן הרב שחלף ממועד עריכתה. האחריות לשיהוי, קבע בית המשפט, רובצת על שני הצדדים. לפיכך, אין לדחות את הבקשה לקיום הצוואה אך בשל השיהוי בהגשתה.

מכאן נפנה בית משפט קמא לבדוק את הטענות שעלו בהתנגדות.

17. בכל הנוגע לטענה למעורבות המשיב בעריכת הצוואה ציין בית המשפט כי עולות תהיות שונות בעניין זה, אולם הנסיבות כפי שהוצגו אינן מספיקות לפסילת הצוואה בשל כך. בהקשר זה קיבל בית המשפט את גרסת המשיב, לפיה הוא לא היה נוכח במעמד חתימת הצוואה ואף לא בשיחה המקדימה עם המנוח שנערכה לפני החתימה.

18. אשר לטענה להיעדר הצוואה המקורית, בית המשפט ציין כי הוא ביקש מהמזכירות להזמין את התיק הקודם (של ההליכים משנת 2010) ממזכירות בית המשפט בירושלים וכמו כן התבקשה המזכירות לערוך בירור מול הרשם לענייני ירושה. מהמזכירות נמסר שהתיק לא אותר. מהרשם לענייני ירושה נמסר, כי "בשעתו צוואות מקוריות הועברו עם התיקים פיזית לבית המשפט בעת העברת התיק. אצלנו אין אינדיקציה שבית המשפט החזיר את הצוואה המקורית..." (פסקה 36 לפסק הדין). נוכח האמור, קבע בית

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

עמ"ש 31434-03-25 א. נ' ת.

המשפט כי מהיעדרה של צוואה מקורית כיום, לא ניתן להסיק כי לא הייתה צוואה מקורית כאשר נפתח התיק אצל הרשם בשנת 2010. בית המשפט הדגיש כי –

"לא נפתח הליך להוכחת צוואה בהעתק, כפי דרישת החוק והתקנות מקום בו לא מוגשת צוואה מקורית לרשם לענייני ירושה (ראה בתקנה 14 (ב) (3) לתקנות הירושה, התשנ"ח – 1998, סעיף 68 (ב) לחוק הירושה התשכ"ה – 1965). ניתן לפיכך להסיק כי במועד פתיחת ההליך הראשון (בשנת 2010) הוצגה הצוואה המקורית בפני הרשם, שאחרת היתה נדרשת פתיחת תובענה נוספת להוכחת הצוואה בהעתק" (פסקה 38 לפסק הדין; ההדגשה במקור).

19. בית המשפט הוסיף וקבע, כי בכל הנוגע להוכחת עיקר טענות ההתנגדות "המתנגדות נקטו בחוסר מעש מוחלט" (פסקה 39 לפסק הדין; ההדגשה במקור). כך, ניתן צו המאפשר קבלת מסמכים הקשורים למצבו הרפואי של המנוח וכן דוגמאות כתב יד שלו, ונקבע שהמתנגדות יוכלו לבקש מינוי של מומחה רפואי ומומחה כתב יד. אולם, לא ברור אם המתנגדות פעלו לקבלת המסמכים, ומכל מקום – "...לא הוגשה כל בקשה למינוי מומחה רפואי או מומחה לכתבי יד להוכחת טענות העדר הכשרות והזיוף. משמדובר בענין שבמומחיות, לא יכולה להיות מחלוקת, כי טענות הזיוף והעדר הכשרות לא הוכחו" (פסקה 42 לפסק הדין). בהקשר זה הוסיף בית המשפט וציין, כי –

"...מדובר בצוואה שעל פניו נראית תקינה מבחינה צורנית, כאשר כפי שפורט מעלה, בית המשפט הסיק כי מקור הצוואה הוצג בעת פתיחת ההליך הראשון, ומכאן שהנטל להוכחת טענות ההתנגדות מוטל על כתפי המתנגדים. הטענות לא הוכחו ויתרה מכך, ספק אם נעשה המינימום הנדרש לצורך הוכחתן" (פסקה 46 לפסק הדין).

20. בית משפט קמא הוסיף ודחה את טענת ההתיישנות, בקובעו כי בקשה לצו ירושה או לצו קיום צוואה כלל אינה מתיישנת.

21. נוכח האמור, בית המשפט דחה את ההתנגדות והורה על קיום הצוואה. עם זאת, בנסיבות העניין ונוכח השיהוי הרב מצד המשיב מצא בית המשפט שלא לחייב בהוצאות.

הערעור

22. לטענת המערערת, שגה בית משפט קמא כאשר דחה את ההתנגדות ונתן צו לקיום הצוואה. לטענתה, כלל לא הייתה קיימת צוואה מקורית, ובית משפט קמא התעלם בהקשר זה מסתירות בעדותו של המשיב ומאינדיקציות המצביעות על כך שהצוואה מזויפת. עוד נטען כי בית המשפט לא נתן משקל מספיק

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

עמ"ש 31434-03-25 א. נ' ת.

לשיהוי שנפל בהתנהלותו של המשיב, אשר הגיש לראשונה בקשה לקיום הצוואה חמש שנים לאחר פטירת המנוח, ולאחר שההליך הראשון נמחק המתין כמעט שבע שנים עד שהגיש בקשה חדשה. בנוסף, טוענת המערערת, כי תביעת המבקש התיישנה, שכן התביעה נמחקה ביום 28.12.2014, ואילו התביעה החדשה הוגשה ביום 29.12.2021, היינו למעלה משבע שנים לאחר המחיקה.

עוד טוענת המערערת, כי המשיב היה מעורב בהכנת הצוואה (וזאת לגרסתו, שכן לשיטת המערערת הצוואה לא נחתמה מעולם). היא מוסיפה וטוענת כי המנוח לא היה כשיר מבחינה רפואית במועד בו נחתמה כביכול הצוואה, וכי חוות דעתו של ד"ר גולדין אינה רלוונטית שכן היא נערכה כעשרה חודשים לפני מועד החתימה הנטען, ובכל מקרה אין בה אישור שהמנוח לא סבל מדמנציה.

23. לטענת המשיב, דין הערעור להידחות. באשר לטענה להיעדר צוואה מקורית טוען המשיב, כי הרשם לענייני ירושה קיבל את הצוואה המקורית, כי מהבירור שערך בית משפט קמא עולה שהתיק נעלם במזכירות בית המשפט בירושלים, וכי סביר להניח שלמערערת או למי מסביבתה יש אחריות לכך.

לעניין הטענה לזיוף הצוואה וכשירות עורכה טוען המשיב כי מדובר בטענה בעלמא, וכי ניתנה למערערת הזדמנות לבקש מסמכים רלוונטיים ומינוי מומחה על מנת להוכיח את טענות הזיוף והיעדר הכשרות הרפואית, אך היא לא עשתה זאת.

דיון והכרעה

24. במסגרת הערעור מעלה המערערת ארבע טענות מרכזיות: האחת, כי דין הבקשה לקיום הצוואה להידחות מחמת התיישנות ושיהוי; השנייה, כי מגרסתו של המשיב עולה שהוא היה מעורב בעריכת הצוואה (אף אם נניח שהיא אותנטית); השלישית, כי במועד שבו נחתמה הצוואה לפי הנטען, לא היה המנוח כשיר מבחינה רפואית; והאחרונה, כי הצוואה שהמשיב מבקש להסתמך עליה מזויפת, ובהקשר זה טוענת המערערת, בין השאר, כי הצוואה המקורית כלל לא הוגשה.

25. **נפתח בטענת התיישנות.** המערערת טוענת כי חלפו יותר משבע שנים ממועד מחיקת ההליך בשנת 2014 ועד שנפתח ההליך החדש בשנת 2021. בהקשר זה מתייחסת המערערת למועד בו הועבר התיק לבית המשפט (29.12.2021) כאל מועד פתיחת ההליך החדש, ולא למועד בו הוגשה הבקשה לרשם לענייני ירושה (9.12.2021). אלא שטענה זו עולה כדי הרחבת חזית, שכן בהתנגדות (שהוגשה על ידי

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

עמ"ש 31434-03-25 א. נ' ת.

הנאמן של המערערת, ובא כוח המערערת בחר לאמצה ולא להגיש התנגדות מתוקנת) נטען שהמועד הרלוונטי לעצירת מרוץ ההתיישנות הוא 9.12.2021. כך או אחרת, אין זה ברור מדוע לשיטת המערערת יש חשיבות בהקשר זה לשאלה כמה זמן עבר מאז שנמחק ההליך הראשון, שכן מחיקת ההליך אינה מועד היווצרות העילה לעניין סעיף 6 לחוק ההתיישנות, התשי"ח-1958 (להלן – "חוק ההתיישנות").

מעיון בהתנגדות עולה, כי לשיטת הנאמן מרוץ ההתיישנות התחיל במועד בו נפטר המנוח, בהנחה שהמשיב ידע על קיומה של הצוואה. ואכן, על פני הדברים זהו המועד הרלוונטי, ואילו הייתה בקשה לקיום צוואה כפופה להתיישנות, הרי שבמקרה הנוכחי הייתה חלה עליה התיישנות, שכן עברו הרבה יותר משבע שנים מאז שהמנוח נפטר ועד שהוגש ההליך השני (וזאת גם אם ננכה את פרק הזמן בו התנהל ההליך הראשון, בהתאם לסעיף 15 לחוק ההתיישנות). אולם, מסכימים אנו לעמדתו של בית משפט קמא, לפיה בקשה לקיום צוואה אינה כפופה להתיישנות, בהינתן שמדובר ב"תביעת חפצא" בענייני מעמד אישי (ראו, ישראל גלעד **התיישנות בדין האזרחי** 558-561 (2022), וכן ראו ת"ע (משפחה י-ם) 34214-08-19 מ' ת' נ' א' א' (22.3.2020)). ממילא, יש לדחות את טענת ההתיישנות.

26. **אשר לסוגיית השיהוי:** כפי שקבע בית משפט קמא נפל שיהוי ממשי בהתנהלותו של התובע. זאת, הן בעיכוב של חמש שנים ממועד פטירתו של המנוח ועד להגשת הבקשה הראשונה לקיום צוואה, והן בהמתנה של כמעט שבע שנים מאז שנמחק ההליך הראשון ועד שהוגש ההליך השני. עם זאת, כפי שקבע בית משפט קמא, נפל שיהוי מסוים גם בהתנהלותה של המערערת, אשר לא פעלה להוצאת צו ירושה על אף שלפחות ממועד מסוים היא הייתה מודעת לטענת המשיב לקיומה של צוואה לזכותו. כך או אחרת, איננו סבורים שיש מקום להתערב בקביעתו של בית משפט קמא, כי אין בשיהוי כדי להביא לסילוק על הסף של הבקשה לקיום צוואה. עם זאת, אין בכך כדי לשלול את האפשרות כי יהיה לשיהוי משקל ראייתי כזה או אחר, ומלוא טענות הצדדים בעניין זה שמורות, שעה שכפי שיפורט להלן אנו סבורים שיש להשיב את הדיון לבית משפט קמא.

27. **אשר לטענת המעורבות,** לפיה המשיב היה מעורב בעריכת הצוואה, בית משפט קמא דחה טענה זו לאחר שאימץ את גרסתו העובדתית של המשיב לפיה לא היה נוכח במעמד חתימת הצוואה, וקבע כי הנסיבות שהוכחו אינן מספיקות כדי לפסול את הצוואה בהתאם לסעיף 35 לחוק הירושה, התשכ"ה-

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

עמ"ש 31434-03-25 א. נ' ת.

1965 (להלן – "חוק הירושה"). לא מצאנו עילה להתערב בקביעה זו, המבוססת בעיקרה על ממצאי עובדה.

28. באופן דומה מצאנו שאין מקום להתערב בקביעת בית משפט קמא, באשר לאי הוכחת היעדר כשירותו של המנוח לערוך צוואה במועד חתימתה לכאורה. אמת, כי גם בעניין זה עולות תהיות, בהתחשב בכך שהמנוח היה במצב סיעודי וזמן לא רב לאחר מועד החתימה על הצוואה מונה לו אפוטרופוס לגוף. חוות דעתו של ד"ר גולדין אינה נחזית להיות בעלת משקל מכריע בעניין זה, שכן היא אינה עוסקת באופן ישיר בשאלת הכשירות לצוות, ומכל מקום היא נערכה למעלה מעשרה חודשים קודם לכן. אולם, הנטל להוכיח היעדר כשירות רובץ על המערער, כמי שמתנגדת לקיום הצוואה. בית משפט קמא חתם על פסיקתה המאפשרת למערער לקבל מסמכים רפואיים ואיפשר לה להגיש בקשה למינוי מומחה בעניין זה. אלא שהמערער לא עשתה דבר. בנסיבות אלו, איננו רואים עילה להתערב בקביעת בית משפט קמא כי הנטל בעניין זה לא הורם.

29. **ומכאן לשאלת האותנטיות של הצוואה, הנראית בעינינו הטענה העיקרית בנדון.** המערער טוענת כי לא ניתן כלל להתבסס על הצוואה, שעה שלא הוגש עותק מקורי שלה. בית משפט קמא קבע, כי יש להניח שבשנת 2010 הוגש לרשם לענייני ירושה בירושלים עותק מקורי של הצוואה, וזאת בהתחשב בכך שלא נפתח הליך של בקשה להוכחת צוואה בהעתק, לפי תקנה 14(ב)(3) לתקנות הירושה, התשנ"ח-1998. הגם שניתן לתהות אם די בנתון זה כדי לקבוע שהוגש עותק מקורי של הצוואה, הרי שבנסיבות העניין לא מצאנו שיש מקום להתערב במסקנה זו, בהינתן שלא הועלתה בהתנגדות טענה לאי צירוף עותק מקורי של הצוואה. לפיכך, נקודת המוצא היא כי לבקשה לקיום צוואה שהוגשה בשנת 2010 צורף עותק מקורי של הצוואה, וכי זה אבד במזכירות בית המשפט למשפחה בירושלים. בהתחשב בכך, רשאי היה בית המשפט להתיר את הוכחת הצוואה גם בלא הגשת העותק המקורי (סעיף 68(ב) לחוק הירושה), ואיננו רואים עילה להתערב בהחלטתו לעשות זאת.

30. אולם, וזה עיקר – גם אם היעדרה של צוואה מקורית אינו מונע את עצם הוכחת הצוואה, עדיין קיימת חובה להוכיחה – והנטל בעניין זה הוא לעולם על הזוכה. בית משפט קמא קבע, כי בהינתן שהצוואה נחזית להיות תקינה ונוכח מסקנתו כי הוגש בזמנו עותק מקורי של הצוואה, הרי שהנטל על המתנגדים

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

עמ"ש 31434-03-25 א. נ' ת.

להוכיח את טענתם כי הצוואה זויפה. טעמיו אלו של בית משפט קמא אין בהם די לטעמינו, ואין הם עולים בקנה אחד עם הנטל הנדרש, כפי שהובהר בפסיקה, ממבקש צו קיום הצוואה.

נרחיב בדבר –

31. הכלל הוא כי כאשר עסקינן בצוואה, שעל פניה נתמלאו בה כל הדרישות הצורניות, חזקה שהיא תקפה, והנטל על הטוען לפסלות הראיה, קרי: נטל השכנוע מוטל על בעל-הדין המתנגד לקיום הצוואה. עם זאת, כאשר מתעורר ספק ממשי באמיתות הצוואה ובאשר להיותה מסמך אותנטי עליו חתם המצווה, אזי רובץ נטל ההוכחה לתקינותה של הצוואה לשכמו של המבקש לקיימה (ת"ע (משפחה פ"ת) 41666-07-11 מ.צ.נ' האפוטרופוס הכללי (2.9.2013)). בנדון, אומנם בית המשפט קיבל את הטענה כי הוכחה הגשת המקור בזמנו, אולם עדיין עלינו לברר האם המקור שהוגש הוא אותנטי (ת"ע (משפחה חי') 3050/05 עייזבון המנוחה נ.ח. ז"ל נ' ג.ח. (7.11.2012)).

כך בעניין ת"ע 41666-07-11 הנ"ל ציין כב' הש' ס. ג'יוסי כי –

"אולם כאשר מוטל ספק בחתימת המנוח על הצוואה חובת ההוכחה היא על המבקש לקיים את הצוואה ולא על הטוען לזיוף"

ובלשון דומה ציין כב' הש' י. גייפמן בעניין ת"ע (משפחה ת"א) 10281/02 עייזבון המנוח מ.ג. ז"ל נ' ג.י. (18.3.2007) –

"כאשר מוטל ספק בחתימת המנוח על הצוואה (ספק באמיתות הצוואה) אזי, חובת ההוכחה היא על המבקש לקיים את הצוואה ולא על הטוען לזיוף".

כב' הש' ג'יוסי וגייפמן שניהם מפנים בפסקי הדין שלהם, בין השאר, לפסק דינו של בית המשפט העליון בע"א 3186/97 היועץ המשפטי לממשל נ' נאק (11.1.1998) בו פסק כב' השופט שלמה לויין:

"השופט המלומד סבר בטעות כי נטל השכנוע בטענת הזיוף מוטל על המערער (היועמ"ש – ה.ש.) והיורשים (עפ"י דין – ה.ש.) ולא היא... שומה היה על

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

עמ"ש 31434-03-25 א. נ' ת.

ביהמ"ש לפסוק על יסוד נטל הראיה שנשאר עד הסוף מוטל על המשיבה 1 (מבקשת קיום הצוואה - ה.ש.)... מפסק הדין עולה שלדידו של השופט המלומד היה ספק בנכונות החתימה וכפות המאזניים בעניין זה נותרו שקולות הן מבחינת המומחים והן מבחינת עד הצוואה היחיד שבא להעיד... אנו מקבלים את הערעור... מחזירים את העניין על מנת שידון בבקשת המשיבות 2 ו-3 למתן צו ירושה".

וכפי שנקבע והובהר בע"א 2032/06 האגי נ' עז' המנוח סלמאן יוסף זיאן (1.2.2009):

"... בכל הקשור לטענת זיוף הסכם המכר, הרי שאין בעובדה כי המשיבים הם אלו שהעלו את הטענה האמורה כדי להעביר את נטל השכנוע בנקודה זו על שכמם, הואיל וטענת הזיוף שנטענה מפי המשיבים" אינה אלא הכחשה באמיתות המסמך ומשימש המסמך להוכחת זכויותיהם של המערערים בשני-שליש מחלקה 1, עליהם גם הנטל להוכיח כי מסמך זה הינו אותנטי [ע"א 513/67 כהן נ' שהבר...וראו גם: בר"ע 50/71 אברהם נ' מתנה..... לאור כל האמור לעיל, דעתי כדעתו של בית המשפט המחוזי כי המערערים לא הצליחו להוכיח במידה הדרושה במשפט האזרחי, קרי על פי מאזן ההסתברויות... וכי על כן דין תביעתם להידחות".

ובעמ"ש (מחוזי ת"א) 3126-05-17 א.ר. נ' ר.ח., פסקה 72 (2.2.2020):

"תחילה יש להפנות להלכה כפי שמובאת בע"א 5293/90 בנק הפועלים בע"מ נ' שאול רחמים בע"מ, פ"ד מז(3) 240, לפיה כאשר נתבע כופר בחתימתו על מסמך, על התובע להראות כי החתימה היא אכן חתימתו של הנתבע. כל זאת מעת שנטל השכנוע להוכחת כל מרכיביה של התביעה מוטל על התובע. משכך, מעת שחתימת הנתבע על המסמך הרלוונטי חיונית להוכחת חבותו על פי המסמך, ובאותו מקרה בהתייחס לכתב ערבות, על התובע להוכיח את האותנטיות של המסמך...כך גם בעת שמדובר בשטר, הרי הנטל להוכחת תקיפותו ובפרט אמיתות החתימה, מוטל על כתפי התובע המבסס את תביעתו על אותו שטר. עוד ראו בע"א 1700/16 עמותת כספי הצדקה צור באהר נ' אלאטרשן (31.7.17).....מכאן, כי בסופו של יום היה על המשיב להוכיח כי אכן מדובר במסמכים אותנטיים וזאת לכאורה הן בשאלת החתימה והן בשאלה אם החתימות נחתמו לאחר הדפסת תוכנו של המסמך, אם לאו. דברים אלו הינם בגדר קל וחומר בעת שמדובר, כאמור, בתביעה המוגשת כנגד "עזיבון" ובמשמעות כדלעיל" (הדגשה שלנו).

מהאמור לעיל עולה כי הנטל להוכיח את אמיתות הצוואה בענייננו – מוטל על המשיב.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

עמ"ש 31434-03-25 א. נ' ת.

32. כאמור, מעיון בפסק הדין עולה, כי בית המשפט ביסס את קביעתו בכל הנוגע לאותנטיות של הצוואה רק על הקביעה שהמתנגדים לא עמדו בנטל להוכיח את טענת הזיוף, אלא שכזכור הנטל מוטל דווקא על המשיב בערעור – שהוא המבקש לקיים את הצוואה, שאין מוצאים לעת עתה את מקורה, להוכיח את האותנטיות שלה. אין בפסק הדין קביעה של ממצאים כלשהם – לכאן או לכאן – לגופה של השאלה האם הוכח שהמנוח חתם על הצוואה. משעה שמסקנתנו היא כי הנטל בעניין זה מונח על כתפי המשיב, אין מנוס מהחזרת ההליך לבית משפט קמא על מנת שיכריע האם המשיב אכן עמד בנטל. בנסיבות העניין, אנו סבורים כי יש מקום שבית המשפט יאפשר לצדדים, ככל שירצו בכך, להביא ראיות נוספות בשאלה זו.

בהקשר זה נוסיף, בהערת אגב, כי מהתיק עולה שבא כוח המערערת ביקש לחקור את בא כוח המשיב אודות נסיבות חתימתו על העתק הצוואה כ"נאמן למקור", בית משפט קמא ביקש כי בא כוח המערערת יפנה למקור חוקי המאפשר זימון של בא כוח הצד שכנגד (ראו החלטה מיום 14.4.2024), ובא כוח המערער לא הוסיף לעשות דבר בעניין זה. על פני הדברים, עדותו של בא כוח המשיב **בנושא זה** עשויה להיות רלוונטית, שכן לטענתו הוא ראה לנגד עיניו את הצוואה המקורית, ואין זה ברור מהי המניעה שראה בית משפט קמא בעניין זה (וראו כלל 36(ב) **לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית)**, התשמ"ו-1986). לא נטען בפנינו בעניין זה ולפיכך לא נקבע מסמרות, אולם ככל שיתבקש זימונו של בא כוח המשיב בסוגיה זו ישקול זאת בית המשפט.

33. לסיום נציין כי המערערת צירפה לערעור רק את המשיב, ולא את יתר היורשים, על אף שהם היו צד להליך בבית משפט קמא. בכך פעלה המערערת בניגוד לאמור בתקנה 136 **לתקנות סדר הדין האזרחי**, התשע"ט-2018. מצאנו לציין זאת, על מנת שהדבר לא יישנה ככל שיוגש ערעור נוסף.

סוף דבר

34. הערעור מתקבל, במובן זה שהדיון מוחזר לבית משפט קמא על מנת שידון מחדש בשאלה האם הצוואה נחתמה על ידי המנוח, ובשאלה זו בלבד. בכל הנוגע לטענות האחרות שהועלו נגד תוקף הצוואה (התיישנות, מעורבות של המשיב בעריכתה והיעדר כשירות רפואית של המנוח), מסקנות פסק הדין עומדות בעינן.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

עמ"ש 31434-03-25 א. נ' ת.

למען הסר ספק – החלטות הביניים בהן חויבה המערערת בהוצאות לטובת המשיב במהלך ניהול ההליך עומדות גם הן בעינן.

אין צו להוצאות בערעור.

הערובה שהופקדה על ידי המערערת, ככל שהופקדה, תושב לה באמצעות בא כוחה.

ניתן לפרסום לא פרטי הצדדים.

ניתן היום, כ"א חשוון תשפ"ו, 12 נובמבר 2025, בהעדר הצדדים.

צבייה גרדשטיין פפקין,
שופטת

אבי סתיו, שופט

צבי ויצמן, שופט – אב"ד